

Novosti uredbe o biskupskim konferencijama

Ivan FUČEK

Sažetak

Autor u ovome članku želi istaknuti neke, prema njegovom mišljenju važne, ekleziološko-pravne, pastoralne i moralne vidike nedavno objavljenoga apostolskog pisma Ivana Pavala II. o naravi biskupskih konferencija. Brojni glasovi kritičara dobra su pozadina za osvjetljavanje ove problematike. Čuvajući potpunoma odgovornost i kompetenciju pojedinog biskupa, biskupske konferencije su tijela koja na djelatan način izražavaju suradnju biskupa međusobno, život zajedništva i kolegijalni osjećaj. Iako je kompetencija biskupskih konferencija veoma velika, ipak je potrebno upozoriti da njihova učiteljska služba bez povezanosti s papom ne može biti obvezatna.

Uvod

Upravo sam studiozno pročitao jučer objavljeno (23. srpnja 1998.) novo Apostolsko pismo pape Ivana Pavla II. u obliku *motu propria* o teološkoj i pravnoj naravi biskupskih konferencija s papinim potpisom od 21. svibnja 1998.¹ Nakon prvih komentara na radiju i u raznim talijanskim novinama, postavljam nekoliko pitanja: Nije li taj dokument isključivo određen za članove biskupske konferencije? Ima li u njemu izreka glede *vjere i morala*? Ako ima, onda se one tiču i teologa i svih vjernika, a ne samo biskupa. Ali čemu upravo sada takav dokument? Drugim riječima: koji su mu uzroci i koji mu je povod? Napokon, i sebe pitam: to moje zanimanje kao teologa morala, da sam smjesta odložio sve dužnosti i dao prioritet tome tekstu, proučiti ga i uspoređivati s nekim drugima, pa i najnovijim postavkama učiteljstva Crkve,² nije li pretjerano? Što mi taj dokument novo može donijeti u smislu *moralne teologije*? Ima li on išta od stava prema Učiteljstvu? Kakvog

- 1 Pismo na latinskom službenom jeziku glasi: Ioannes Pauli P.P. II, Letterae Apotolicae motu proprio datae. De theologica et iuridica natura Conferentiarum Episcoporum, *L'Osservatore Romano*, CXXXVIII – br. 168 (41.905), 24. srpnja 1998., str. 1,4–5.
- 2 Posebno mislim na Apostolsko pismo Ivana Pavla II., *Ad tuendam fidem*, također u formi motu propria, objavljeno 30. lipnja – 1. srpnja 1998., s papinim potpisom od 18. svibnja 1998., *Supplemento A, L'Osservatore Romano*, br. 148, str. I–II. Značajno je da tri dana nakon tog teksta papa već potpisuje drugi motu proprio, ovaj naime o kome govorimo.

je tipa to Učiteljstvo a koje i u moralci treba da poznajem i uzimam u obzir u naučavanju? Nije li ipak dokument isključivo eklesiološko–pravne prirode?

Zađimo malo u tu problematiku. Ne mislim izrađivati komentar dokumenta. Želim izdvojiti tek neke njegove vidike koji mi se čine važni, ne samo eklesiološko–pravno i pastoralno, nego i glede *moralne teologije*. Pitanja o kojim papa u pismu govor pitanja su o *istini*: A danas toliko uzdizani princip »većine« svršava ondje gdje počinje istina. A istinu vjere i morala ne utvrđujemo »većinskim brojem glasova«, pa bilo ih i 90%, nego služeći se antropološkom hermeneutikom očitavajući temeljne zasade »naravi dostojanstva ljudske osobe«, s pomoću prirodnog svjetla razuma i znanja, spojena s vrhunaravnom mudrošću i svjetlom Duha Svetoga. Pri tome je važno ocijeniti s kakvim su raspoloženjem duše i savjesti vjernici dužni prihvatiti neko »autentično učenje« biskupske konferencije svoga kraja, a koje se upravo tiče *vjere i morala*.

1. Glasovi kritičara

Jedna skupina novinara laicista, neka budu po krštenju i katolici, izražava se vrlo kritički o dokumentu.³ I nakon toga novog okvirnog zakona o biskupskim konferencijama Crkva i dalje ostaje »monarhična«, kažu. Time je papa Wojtyła novim dokumentom blokirao svaku prikrivenu tendanciju prema bilo kakvoj »federaciji«, iako je riječ o pluralističkoj zajednici od 900 milijuna katolika, s tolikim kulturama, smjerovima, mentalitetima. Gotovo im sablažnjivo zvuči tvrdnja: »Opća Crkva ne može biti shvaćena kao zbroj pojedinačnih Crkvi a ni kao federacija zasebnih Crkvi. Jedinu rimski Prvosvećenik, Glava biskupskog kolegija, može pojedinačno vršiti vlast nad sveopćom Crkvom.«

Kažu dalje: od pape Pavla VI. način poslovanja preko biskupskih konferencija sve se ljepše i sve značajnije komunitarno razvijao. Na sjednicama se raspravljalo slobodno o svemu i glasovalo se »demokratski«. Taj način, vrlo različit od čistih hijerarhijskih struktura papinstva i Vatikanske kurije, pomalo postade »uzorom« kako u Crkvi treba raditi.

Nije im izmaknulo da se papina riječ o konferencijama očekivala sve tamo od g. 1985., od Sinode biskupa. Zašto papa nije već prije progovorio? Nisu li ga sada »natjerali« neki sumnjivi stavovi biskupskih konferencija različiti od vatikanskog učenja, iako su se biskupi ponašali vrlo diplomatski? Zna se, kažu, da su brazilski biskupi imali drugi stav o »teologiji oslobođenja«, različit od papinskog i kardinala Ratzingera, koji im je u tu svrhu uputio čak dva pisma. Zna se da i vrh Biskupske konferencije Njemačke nije bio i nije

3 Usp., među ostalim, Il caso (bez imena), pod naslovom »Documento per limitare il potere delle conferenze episcopali. Papa Wojtyła boccia la 'Chiesa federale'«, *La repubblica*, 24. srpnja 1998., str. 22; Bertolini, B., »Un freno ai documenti su etica e morale. Vescovi, il Papa limita i poteri delle Conferenze«, *Corriere della Serra*, 24. srpnja 1998., str. 14.

još uvijek sporazuman s papinim stavom koji ni na koji način ne dopušta parovima u drugom braku (crkveno vjenčanima i rastavljenima koji sada žive u civilnoj vezi) pristup sakramentima, a napose euharistiji.

I sada Ivan Pavo II. postavlja izvanredno rigorozne okvire, nastavljaju laicisti. Uzmimo samo to da taj dokument *Apostolos suos* zahtijeva da doktrinarne izjave biskupske konferencije unaprijed treba da budu odobrene »jednoglasno« u njenoj plenarnoj sjednici, ukoliko ih se želi objelodaniti. U protivnome, da uzmognu biti objavljene, nužna je »dvotrećinska većina glasova u plenarnoj sjednici od onih biskupa koji u Konferenciji imaju glas odlučivanja«, ali nakon toga valja sve slati u Vatikan i od njega dobiti odobrenje. Vatikan pak neće dati odobrenja ako ta »dvotrećinska većina biskupa« nije »kvalificirana«. Na taj način nove norme daju vlast *veta* manjinama tradicionalista u biskupskoj konferenciji, a s druge strane, neograničenu moć interveniranja iz Vatikana. Učinak će biti taj da u praksi nijedna biskupska konferencija neće moći objaviti »svoju poruku« o nekom doktrinarnom pitanju, a da se Kurija ne bi odmah umiješala.

Drugi se pitaju, zašto je taj dokument trebao toliko »produljeno sazrijevanje«, čini se dulje nego svi dosadašnji Wojtylini dokumenti, sve tamo od 1985? Zacijelo, kažu, Papa je stavio točku na i najmanju moguću »nedisciplinu« biskupskih konferencija, kada je riječ o »vrućim temama vjerske i moralne nauke«. Kritičarima se ne sviđa ni to što papa zahtijeva da konferencije revidiraju svoje statute, pa se pitaju, nisu li time pogođene neke sjevernoeuropske i sjevernoameričke konferencije? Navedene biskupske konferencije svojim vjernicima nisu htjele potpuno »zatvoriti vrata«, na primjer što se tiče pitanja kontraceptiva u slučaju jednog bračnog druga zaražena AIDS-om, niti su htjele odbiti od pričesti bračnog druga crkveno vjenčanog partnera a sada s drugim civilno oženjena, itd.

Osvrću se i na »jednoglasne« izjave Konferencije i problem »većinskog glasovanja«, pa smatraju da je »supervizija« Vatikana »kazna« i znači pravi pravcati *placet*, odnosno *non placet*. Upozoravajući da su na Sinodi g. 1985. neka razjašnjenja o biskupskim konferencijama tražili belgijski biskupi, i to zato što je bilo onih biskupa koji su u biskupskoj konferenciji gledali i još uvijek gledaju opasnost od ograničavanja njihova individualnog autoriteta u biskupiji.

Ti kritičari smatraju da ni prisutnost dvaju kardinala s tri nadbiskupa (kao nikad!) u *Sala stampa* pri predstavljanju dokumenta (23. srpnja 1998.) nije slučajna. Naprotiv, time se želio podcrtati autoritet i naglasiti iznimna važnost teksta. Kritičari nisu prešutjeli da su, prije svega, u pitanju »nova« područja vjere i morala, napose mnoga i teška bioetička, pa pitanja seksualne etike, »odnosa među ljudima« itd. Na sve to vrlo restriktivno žele odgovoriti nove norme pri svršetku dokumenta. Štoviše, kritičari misle da je time *ad hoc* dan i još jedan odgovor njemačkim biskupima koji su pristajali uz stanovitu suradnju sa savjetovalištim za žene koje namjeravaju abortirati. Isto

tako misle da je dana »pljuska« sjeveroameričkoj biskupskoj konferenciji, koja je autor vrlo otvorenog dokumenta s obzirom na homoseksualce.

Držim da je za uvod u problematiku dovoljno ovih protivničkih glasova. Nema sumnje da su ti glasovi upozorili na neke važne i stvarne probleme, tek što ih senzacionalistički uzvikuju u svom aspektu laicističke etike, načelnog neslaganja s bilo kojom papinskom izjavom. Daleko su od normalnog stava jednog vjernika koji, jer je vjernik, otvoren za riječ Učiteljstva i prihvaća je s religioznim poštovanjem. Ne pobijajući i ne dokazujući ništa u diskusiji, s naše će strane biti najbolje da s jednostavnošću i slobodom pustimo da progovori sam papin *motu proprio*.

2. *Struktura dokumenta*

Izdan je u uobičajenom obliku dokumenata vatikanskih izdanja. Ima 31 stranicu s 24 članka ili rubna broja s Uvodom i tri poglavlja. Četvrto poglavlje djeluje kao posebno (važan dodatak) pa zato i nosi naslov »Dopunske norme za biskupske konferencije«, a ima samo četiri članka.⁴

Uvodni dio ima sedam paragrafa (br. 1–7) i sažeto donosi *povijest* kako se tijekom stoljeća očitovala briga i suradnja biskupa međusobno i u zajedništvu s papom. Tek nakon Drugog vatikanskog sabora konferencije su se snažno razvile i poprimile ulogu važnog tijela u Crkvi, kome i biskupi unutar jedne nacije ili određenog teritorija pridaju veliku važnost (br. 6). Radi se o izmjeni ideja i načina gledanja na pojedine probleme koji taru krajevnu Crkvu, o zajedničkom savjetovanju i suradnji za njezino što veće dobro. Taj se način pokazao značajnim sredstvom za učvršćenje crkvenog zajedništva. Ipak razvoj sve šire djelatnosti konferencija rađa i neke probleme teološkog i pastoralnog značaja, osobito u njihovu odnosu s pojedinim dijecezanskim biskupima. Prigodom dvadesete obljetnice Drugog vatikanskog sabora 1985. na Sinodi biskupa bila je izražena želja da se produbi: 1. teološki status biskupskih konferencija; 2. dosljedno tome i pravni status; 3. napose problem njihova učiteljskog autoriteta, imajući u vidu br. 38 koncilskog dekreta *Christus Dominus* i kanone 447 i 753 *Zakonika kanonskog prava* (br. 7). Istom sada (nakon 12 godina) taj *motu proprio* koji, čini se, nije bilo lako sastaviti, nastoji udovoljiti izraženim željama biskupa.

Kolegijalno jedinstvo među biskupima naslov je prvog sržnog poglavlja sa šest članaka (br. 8–13). Akcent je na *jedinstvu* episkopata kao »jednog od

4 Dokument je predstavljen u *Sala stampa* u Vatikanu, 23. srpnja 1998., uz sudjelovanje prefekta i tajnika *Kongregacije za nauk vjere* – kardinala Josepha Ratzingera i msgr. Tarcisia Bertonea, tajnika *Kongregacije za biskupe* – msgr. Francesca Monterisija (dojučerašnjeg nuncija u Sarajevu), nadstojnika *Papinskog vijeća za tumačenje zakonodavnih tekstova* – msgr. Juliana Herranza, pa predsjedajućeg *Europske konferencije biskupa* – kardinala Miroslava Vlka. Zbog svih tih velikodostojansvenika prisutnih u *Sala stampa* sve se doimalo mnogo svečanije negoli inače. A kao i uvijek, novinari su postavljali mnoga pa i neugodna pitanja.

konstitutivnih elemenata jedinstva Crkve« (br. 8). Kaže se prema *Lumen gentium* br. 22, da je red biskupa kolegijalno »također subjekt vrhovne i potpune vlasti nad cijelom Crkvom zajedno sa svojom Glavom Rimskim Biskupom, a nikada bez te glave«. Ali na razini krajevnih crkvi, uzevši ih po zemljopisnim zonama (jednog naroda, regije itd.), biskupi ne vrše zajedno svoju pastoralnu službu u kolegijalnim činima koji bi bili jednaki Kolegiju biskupa (br. 10). Opću Crkvu ne možemo shvatiti kao zbroj (*summa*) zasebnih crkvi, ni kao njihovu federaciju. Ona nije rezultat njihova zajedništva, nego je u svojoj biti otajstvo (*misterij*), *ontološka stvarnost* prije svake pojedine partikularne Crkve. Tako se ni Kolegij biskupa (čitave Crkve) nema shvatiti kao zbroj biskupa koji predsjedaju pojedinim Crkvama, a ni kao rezultat njihova zajedništva, nego kao »bitni element sveopće Crkve« (br. 12). Isto, ni *vlast* biskupskog kolegija nad čitavom Crkvom nije sastavljena od zbroja vlasti pojedinih biskupa koju imaju i vrše u svojim partikularnim Crkvama; to je »prethodna realnost« (*est enim aliquid antecedens*) na kojoj sudjeluju pojedini biskupi koji ne mogu djelovati nad čitavom Crkvom, ako ne kolegijalno s i pod Petrovim nasljednikom kao Glavom. Jedino Rimski Prvosvećenik, Glava Kolegija, može pojedinačno vršiti vrhovnu vlast u Crkvi. Dakle, biskupska kolegijalnost u pravom i strogo smislu riječi pripada samo »čitavom biskupskom kolegiju, koji je nedjeljiv kao teološki subjekt« (br. 12).⁵

Biskupske konferencije, tema je drugog poglavlja i obuhvaća jedanaest članaka (br. 14–24). Idući od normative po kojoj se imaju ravnati biskupske konferencije, produbljuje se tematika kojom se danas imaju baviti glede *vjere i morala*. Govori se i o članovima konferencije i njihovu učiteljskom autoritetu. Skupljeni u konferenciji biskupi zajedno vrše svoju službu na »dobro vjernika« dotičnog kraja. Ali da vršenje takvog služenja bude zakonito i obvezujuće za pojedine biskupe članove konferencije, potreban je intervent vrhovnog autoriteta Crkve koji preko općeg zakona ili posebnih mandata povjerava biskupskoj konferenciji određena pitanja na odlučivanje. Biskupi ne mogu autonomno, ni pojedinačno, ni skupljeni u konferenciji, omeđiti »svoju svetu moć« (*sacram suam potestatem*) u korist biskupske konferencije, a još manje u korist nekog njenog »dijela«, bilo da se radi o trajnom savjetodavnom vijeću, doktrinarnoj komisiji ili samom predsjedniku (br. 20). Utemeljeni na istini da je autentično učiteljstvo biskupa ono koje oni ostvaruju zaodjeveni Kristovim autoritetom, jasno je da ga uvijek treba vršiti u zajedništvu s Glavom Kolegija i s udovima (br. 21). Pa ako su doktrinarne izjave odobrene jedinstvenim brojem glasova (*ab omnibus comprobantur*), tj. nijedan član nije protiv ni suzdržan, takve izjave mogu biti objavljene u

5 Tekst nastavlja: »I to po izričitoj volji Gospodina (LG 22). Vlast se pak nema shvatiti kao gospodovanje, nego joj je bitna dimenzija služenje, jer dolazi od Krista, Dobrog Pastira koji daje život za ovce« (usp. Iv 10,11).

ime konferencije kao »autentično učiteljstvo« biskupa onog kraja, i vjernici su obvezni prihvatiti ih u savjesti religioznom poštovanjem (*obsequio religioso*). Ako pak nema takva jedinstva, većinski dio biskupa jedne konferencije nije dovoljan da bi mogao kao autentično učiteljstvo objaviti eventualnu deklaraciju kojoj bi trebali dati pristanak svi vjernici dotičnog kraja, osim ako dobije odobrenje (*recognitio*) od Svete Stolice. Ona pak takvo odobrenje neće dati ako takva »većina biskupa« nije kvalificirana (br. 22). Prema tome učiteljstvo biskupske konferencije nije »sveopće« i vrijedi toliko koliko i učenje *pojednog biskupa* jer biskupska konferencija u tom smislu nema nekog svog većeg učiteljskog autoriteta.

Napokon slijede *Dopunske norme* u četiri članka koje u biti sažimlju zakonske novosti dokumenta, o kojima smo već bitno rekli. Zadnji članak poziva biskupske konferencije da revidiraju svoje statute kako bi bili usklađeni s objašnjenim stavicima i normama ovog dokumenta.

Ali za dobro čitanje i prouku dokumenta, kako biskupa tako teologa i vjernika, napose naših kateheta i katehista za praksu, uputno je još posebno upozoriti na *dvije* bitne dimenzije ili dva pilastra na kojima se temelji čitav dokument, a to su: biskupski kolegijalitet i autentično učiteljstvo.⁶

3. Biskupski kolegijalitet

Postoji anegdota iz IV. stoljeća, koju prenosi Rufin, a glasi: Dvanaestorica apostola, prije nego se rastadoše i pođoše svaki na svoju stranu u čitav svijet s nakanom da prošire Evanđelje Isusa Krista, »zajednički učvrstiše normu svoga budućeg propovijedanja«. Time su potvrdili da nitko od njih od Gospodina nije primio nešto drugo u što bi trebalo vjerovati. Kako bilo, anegdota zgodno potvrđuje da se *istina* kršćanske vjere sastoji u dubokom jedinstvu onih koji je imaju prenositi i tumačiti u istom jedinstvu, a koje je Gospodin postavio kao temelj svoje Crkve: to su Apostoli.

Skupina od Dvanaest apostola nije puki simbolizam. Riječ je, naprotiv, o izravnoj vezi koja spaja Crkvu s Kristom. Dvanaesticu je Gospodin uveo u istu vlast koju je on dobio od Oca. Izabrao ih je i potvrdio da zajedno – na kolegijalni način – ili u jedinstvenom, zajedničkom i stalnom obliku – uzmagnu upravljati njegovom Crkvom sve do svršetka vremena.

6 Usp.: Ratzinger, J., »La presentazione«, *L'Osservatore Romano* (kao maloprije), str. 1 i 6 (prikazuje teološku narav biskupskih konferencija); Vlk, M., »L'intervento«, ondje, str. 6 (nastupa kao predsjednik *Biskupske konferencije Europe*); Monterisi, F., »L'intervento«, ondje, str. 7 (razvija povijest Biskupskih konferencija i nastanak Dokumenta); Herranz, J., »L'intervento«, ondje, str. 7 (želi uputiti na kanonsku narav Dokumenta); usp. također: Fisichella, R., »Lettera Apostolica. Unita di dottrina e forma collegiale«, *Avvenire*, 24. srpnja 1998., str. 1 i 17, čije izlaganje ovdje u nekim dijelovima vjerno slijedimo; Mazza, S., »Presentazione«, ondje, str. 17; Dalla nostra redazione, »L'importanza della collegialità...«, ondje, str. 17.

Kad je govor o skupini od Dvanaest apostola, ne želi se samo izraziti zbroj svih apostola. Izraz »dvanaestorica« ne govori tek o broju, kvantiteti, nego želi reći mnogo više. Želi se označiti *bitno jedinstvo* među onima koji, izabrani od Boga i pozvani od Krista Gospodina, preuže na se odgovornost da upravljaju njegovom Crkvom.⁷ Jasn, tijekom stoljeća, umnožili su se nasljednici Apostola. Kako su se umnažale Crkve u pojedinim dijelovima zemlje (biskupije, nadbiskupije, metropolije, patrijaršije), tako su se umnažali nasljednici Apostola – biskupi, nadbiskupi, metropoliti, patrijarhe. Svakoj od pojedinačnih Crkvi predsjedava biskup (nadbiskup), koji je autentičan Kristov predstavnik pa u njegovo ime predvodi *dio* opće Crkve koji mu je povjeren. Naravno, pojedini biskup nije nasljednik pojedinog apostola (biskup Jeruzalemske crkve, primjerice, nije nasljednik osobe sv. Jakova starijega, prvoga jeruzalemskoga biskupa). Svaki od sadašnjih biskupa, primivši u valjanom biskupskom ređenju puninu svećeništva, »ugrađen« je u »apostolsko nasljedstvo« i u »apostolski kolegij«. Tako sudjeluje, dakle, u moći (vlasti) koju je Krist predao Dvanaestorici, tj. svim apostolima, apostolskom kolegiju, učinivši iznimku s posebnom ulogom apostolskog prvaka Petra i njegovih nasljednika.

Papin dokument u prvoj instanci ulazi u to posebno pitanje. A motivirano je činjenicom da su biskupske konferencije ovih posljednjih desetljeća odlučno preuzele neke zadaće u organiziranju crkvenog života. U svezi s time neki pisci, ne govorimo više o novinarima, nego i neki katolički erudite i sami teolozi, iznosili su svoja mišljenja o *naravi* toga organizma, pa su gdjekad i iskrivili načelo koje se nalazi kako u temelju kolegijalnosti, tako i u autoritetu pojedinog biskupa.⁸ Želimo li se točno izraziti, ovaj *motu proprio*

7 »Dvanaestorica« (Mt 10,2; Lk 6,13), počasni naslov za izabrane koji će biti Kristov drugi »ja« i posve će posvetiti svoj život širenju Evanđelja sve do mučeničke smrti. Oni su temelj novoga Izraela kojemu će suditi u posljednji dan (Mt 19,27). »Njima Uskrsli, koji im je uvijek prisutan sve do kraja vremena, povjerava zadaću da mu steknu nove učenike i krste sve narode« (Mt 28,18 sl.). Stoga se izbor dvanaestog apostola umjesto Jude činio nužnim kako bi se lik novog Izraela prepoznao u Crkvi što se rađala (Dj 1,15–26). Oni će morati biti svjedoci Krista, a to znači svjedočiti da je uskrsli Krist onaj isti Isus s kojim su živjeli (1 8.21); to je jedinstveno svjedočanstvo koje njihovu apostolstvu (shvaćenom ovdje u najjačem značenju ovog izraza) daje jedinstveno obilježje. Dvanaestorica ostaju za uvijek temelj Crkve: »Gradske su zidine imale dvanaest temelja i na njima dvanaest imena, dvanaest Janjetovih apostola« (Otk 21,14). Tako o *Dvanaestorici* Léon–Dufour, X., u svom *Rječniku biblijske teologije*, Zagreb 1969., str. 28–29.

8 S pravne strane o biskupskim konferencijama ukoliko je institucija »crkvenog prava«, o zadaćama i njenim dužnostima točno piše prof. kanonskog prava Ghirlanda, G., »Conferenze dei vescovi«, u ID., *Il diritto nella Chiesa mistero di comunione. Compendio di diritto ecclesiale*, Paoline e PUG, Cinisello Balsamo (MI), 1990., str. 608–611; ID., »Conferenza dei vescovi«, *Nuovo Dizionario di diritto canonico* (a cura di C. Corral Salvador, De Paolis, V., Ghirlanda, G.), San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 1993, 252–257; ID., »De episcoporum Conferentiis reflexiones«, *Periodica*, 79 (1990) 625–661, gdje se nalazi i obilna bibliografija o predmetu; Urrutia, F.J. u svom članku »Conferentiae Epis-

pape Ivana Pavla II., snažan je apel na odgovornost svih biskupa i svakog pojedinoga, osobito ordinarija u svojoj biskupiji, sučelice vlastite biskupske službe. Rečeno je da nijedan biskup ne može delegirati (prenijeti na drugoga) svoju vlast i ono što pripada na njegovu izravnu odgovornost, glede naroda koji mu je povjeren a pred čitavom, sveopćom Crkvom. Rečeno je da »biskupi ne mogu autonomno, ni pojedinačno, ni sjedinjeni u konferenciji ograničiti svoju svetu vlast u korist biskupske konferencije, još manje nekog njenog dijela, bilo trajnog vijeća, bilo neke komisije ili samog predsjedavajućeg (...)«. Ističe se, dakle, »nedimnuta kompetencija svakog pojedinog dijecezanskog biskupa« (br. 20).

U takvoj nimalo lakoj službi, biskup ipak nije prepušten samome sebi. On je podržan od zajedništva svih biskupa koji, zajedno s njime, i nikad bez njega, tvore neraskidiv Apostolski kolegij u jedinstvenoj povezanosti s Petrom i pod Petrom. Znači li to da biskupske konferencije nemaju nikakve moći? Imaju mnogo, kako se vidi iz dokumenta. Ali teološko pitanje je drugo. Dokument nastoji stvari *postaviti na svoje određeno mjesto*, prije svega, u obliku strukture konferencije koja kao takva ne smije prekoračiti kompetenciju pojedinih služba, napose ne »isključivu odgovornost pojedinog biskupa« u njegovoj dijecezi. Biskupska je konferencija potvrđena kao oblik koji na vrlo značajan način izražava suradnju biskupa među sobom, život zajedništva i kolegijalni osjećaj što je već bilo preporučeno i u konstituciji *Lumen gentium* br. 23 na Drugom vatikanskom saboru, ali se ne dira u kompetenciju pojedinog biskupa. Dapače, ta se kompetencija ističe i čuva.⁹

4. *Autentično učiteljstvo*

Važno je znati da ni novi *Zakonik kanonskog prava* od g. 1983. još *nema ništa* s obzirom na *doktrinarne* izjave biskupskih konferencija. Stoga je *motu proprio* Ivana Pavla II. prava *novost* s nekim objašnjenjima *naravi* takvih doktrinarnih izjava i kompetencije »autentičnog učenja« biskupske kon-

coporum et munus docendi«, *Periodica* 76 (1987), 573–667, ulazi u pitanje njihova »naučavanja«: pokušaj odgovora na spomenuti zahtjev belgijskih biskupa u Sinodi biskupa 1985.

- 9 Usp. Brajčić, R., »Patrijaršije i biskupske konferencije«, u: Brajčić, R., – Zovkić, M., (1977) *Dogmatska konstitucija o Crkvi*, I., FTI, Zagreb, str. 405, gdje među ostalim kaže: »Zaključci nisu obvezatni za pojedine biskupe, jer biskupska konferencija nije juridičko tijelo.« Taj je tekst pisan 1977., dakle prije novog Zakonika 1983., kan. 455 §§ 1–4; G. Ghirlanda (cit.) razlikuje »atti giuridicamente obbliganti« i »atti giuridicamente non obbliganti«. A tumačeći novi Dokument u »Sala stampa« J. Herranz (cit.), potvrđuje CIC, kan. 455, a br. 20 dokumenta, koji kaže da biskupske konferencije mogu objaviti opće dekrete »s obvezujućim značenjem«, pa navodi da je 108 biskupskih konferencija već objavilo 2331 općih dekreta, i time prilagodilo 43 opća zakona Crkve raznim kulturnim i mjesnim prilikama, kako je i predviđeno u istom kanonu CIC-a. Nije li i taj stanoviti »boom« jedan od razloga da tekst *Apostolos suos* pod juridičkim vidikom više ističe ne-taknutost kompetencije mjesnog biskupa naspram kompetencije Biskupske Konferencije?

ferencije. O tome doktrinarnom dijelu napose govore članci 21–23, da *Do-datne norme* u četiri članka budu ne samo kao neka sugestija nego kao dobro oblikovan tekst novog kanona s četiri članka ili četiri nova kanona u, primjere, novom izdanju *Zakonika kanonskog prava*.

Time Ivan Pavao II., treba reći, prihvaća neke *pozitivne* instancije koje su upravo ovog desetljeća jače iskrsnule. Riječ je zaista o *novosti*, zbog koje Dokument i nije bilo lako složiti, naime, kako shvatiti i kako riješiti pitanje »autentičnog učiteljstva« jedne biskupske konferencije?

Izraz »učiteljstvo« (*magisterium*) pojavljuje se istom g. 1837. u jednom spisu pape Grgura XVI., no stvarnost koja se time označuje stara je kao i Kristova Crkva. Izraz »autentično« (*authenticum*) odnosi se na učenje biskupa i hoće se reći da je njihovo učenje u savršenom kontinuitetu s objavom Isusa Krista i u primjernom skladu s cjelokupnom dvotisućljetnom predajom Katoličke crkve.

Važno je znati da su pojedini biskupi, u zajednici s papom, prema svojim vjernicima »autentični učitelji«. Rudolf Brajčić, tumačeći službu naučavanja pojedinih biskupa prema važnom 25. broju *Lumen gentium*, piše: »Ne uče kao učenjaci i znanstvenici, nego u ime Kristovo navješćuju. Oni kojima se obraćaju dužni su ih slušati. Ne zaustavljaju se samo na izlaganju vjere, nego osvjetljaju i putove kako treba ostvariti vjeru u životu. Misao je čovjeku dana radi djelovanja. I vjera mu se navješćuje radi prakticiranja. Moral nije odijeljen od dogme. On je dogma provedena u život. Već je teologija izgubila mnogo time što je moral odvojila od dogme. Čovjek koji to čini u životu gubi još više. Sabor ističe njihovo prajedinstvo. Stoga treba da biskupi propovijedaju vjeru 'za vjerovanje i provođenje u život.'«¹⁰

Kad pak biskupi sjedinjeni u biskupskoj konferenciji vjerno vrše svoju doktrinarnu zadaću, oni nastoje, prije svega, provoditi ono što naučava sveopće Učiteljstvo, i to na prikladan način priopćiti svojim vjernicima. Time pružaju svoju posebnu, vrlo važnu službu u Crkvi. Stoga, kad se kaže »autentično«, želi se pod jednim vidikom istaknuti da Duh Sveti, duša Crkve, u toj zadaći asistira, pomaže učiteljstvu, pod drugim vidikom, da istoj zajednici vjerujućih daje jamstvo da je istina ono što učiteljstvo naučava.

Pismo *Apostolos suos* u tom smislu priznaje da danas biskupske konferencije nisu samo one koje imaju razvijati jedan dobro organizirani crkveni rad u dotičnom kraju, nego da su također mjerodavne u pitanjima koja »izravno zadiru i u probleme vjere i morala« povjerenog im stada. Sjetimo se njihove kompetencije u prevođenju Svetog pisma, u prijevodu liturgijskih knjiga, u promicanju i odgoju svećeničkih zvanja, u pripremanju katekizama na razinama vjernika (za djecu, mlade, odrasle), u promicanju i nadziranju katoličkih sveučilišta i drugih odgojnih ustanova. Treba pridodati nastojanje oko ekumenizma, dobrih odnosa s građanskim vlastima, oko obrane ljudskog života, obrane mira i ljudskih prava – napose da budu zaštićena dobrim

10 Brajčić, R., *nav. dj.*, str. 413.

građanskim zakonima, oko promicanje socijalne pravde itd. Sve te i slične teme sugeriraju zajedničke pothvate biskupa nekog kraja (br. 15). One pripadaju njihovoj kompetenciji.

Osobito su danas na udaru mnoga vrlo delikatna »nova etička i bioetička« pitanja (često još nedovoljno proučena!), koja se tiču nekad vrlo urgentnog zakonodavstva raznih krajeva – kao pobačaj, sterilizacija, eutanazija i sl., o kojima se od biskupske konferencije očekuje meritorna riječ. Prema tome, ima mnogo *vjersko–moralnih* pitanja koja eminentno pripadaju biskupskoj konferenciji kao na stanovito »službeno i autentično« učiteljstvo, makar *službeno* unutar svojih teritorijalnih granica.

Kad se, prema tome, radi o »novim pitanjima« vjere i morala pa biskupi na konferenciji treba da se izjasne u smislu nepromjenjivog Kristova nauka primijenjenog na konkretne situacije, dajući vjernicima nova rješenja tih novih problema a koja imaju obvezivati vjernike u savjesti, tada biskupi zajednički vrše svoju doktrinarnu zadaću. Treba da su svjesni da je njihova zadaća u tome *ograničena* pa da njihove izjave nemaju i ne mogu imati značajke *općeg učiteljstva* u Crkvi, iako je ono *autentično* jer se vrši i želi vršiti u jedinstvu s Petrovim nasljednikom. Upravo stoga što biskupske konferencije nisu u Crkvi neko usporedno učiteljstvo niti mogu nadomjestiti učiteljstvo opće Crkve, pripomenimo još jednom, one »po sebi ne tvore učiteljsku instancu« koja bi obvezala i bila iznad autoriteta pojedinog biskupa koji kao član tvori biskupsku konferenciju.

Ima u tome smislu nešto značajno u službenom latinskom tekstu. Taj nikad ne govori o biskupskim konferencijama, o »konferencijama biskupa« (*Episcoporum conferentiae*) niti govori o kolegijalnom biskupskom zajedništvu nego o »kolegijalnom zajedništvu biskupa« (*Collegialis Episcoporum coniunctio*). U tome upravo gledam važnost *neokrñjenog autoriteta pojedinog biskupa* koji čini zajedništvo u konferenciji s drugim kolegama, ali koji svaki od njih, isto tako posjeduje neokrñjenu vlast u svojoj dijecezi. A ta ni na koji način nije i ne može biti podvrgnuta biskupskoj konferenciji.

Posljedica toga je ono što smo istaknuli maloprije u analizi Dokumenta, tj. ako su doktrinalne izjave odobrene *jedinstvenim* brojem glasove (*ab omnibus comprobantur*) i ni jedan član nije protiv ni suzdržan, takve izjave mogu biti objavljene u ime konferencije kao »autentično učiteljstvo« biskupa onoga kraja, i vjernici su obvezni prihvatiti ih u savjesti religioznom podlaganjem (*obsequio religioso*). Ako pak nema takva jedinstva, sam *većinski* dio biskupa jedne Konferencije nije dovoljan da bi mogao kao autentično učiteljstvo objaviti eventualnu deklaraciju kojoj bi trebali dati pristanak svi vjernici dotičnog kraja, osim ako dobije odobrenje (*recognitio*) od Svete Stolice. Ona pak odobrenje neće dati ako takav »većinski dio biskupa« nije u pitanju kvalificiran (br. 22). Objavljeni nauk jedne biskupske konferencije obvezuje savjesti vjernika onoga kraja na »religiozno podlaganje« (*obsequium religiosum*), ne na »vjerovanje« u takav nauk (*assensum fidei*).

Zaključak

Treba, dakle, dobro lučiti »učiteljstvo« biskupa na konferenciji i ne miješati ga s jedinstvenim i nezabludivim Učiteljstvom opće Crkve, vlastito Apostolskom kolegiju kad *nezabludivo* iznosi Kristov nauk, tj. kad se svi biskupi čitave Crkve u zajednici s Petrovim nasljednikom u nečemu slože kao *konačno obvezatnom* (definitivnom). Takvom konačnom nezabludivom predlaganju vjernici su dužni ne više religiozno podlaganje, nego »čin vjere« (*assensum fidei*).¹¹

Pismo *Apostolos suos* definira teološku i pravnu narav biskupskih konferencija. One, prema tome, nikad ne mogu nadomjestiti učiteljsku službu pape – Glave Crkve i Apostolskog zbora. One nikad ne mogu zamijeniti ni učiteljsku službu pojedinog biskupa u njegovoj biskupiji. Ipak imaju važnu funkciju kad su njezine izjave (deklaracije) o pitanjima vjere i morala *zajednički plod* svih biskupa koji pripadaju u Konferenciju, tj. kad su biskupi u nekom pitanju jedinstveno (*unanimiter*) složni, ili ako su složni u dvotrećinskoj većini, pod uvjetom da se zapravo radi o kvalificiranoj većini, u tom slučaju treba da njihova izjava bude odobrena od Svete Stolice. Samo tako njihovo »autentično učenje« ima obvezujuće značenje.

Na Sinodi 1985. belgijski su biskupi zamolili da se o biskupskim konferencijama povede ozbiljno promišljanje da bi se objasnila njihova narav i zadaci koji su joj povjereni. Dokumentom *Apostolos suos* zacrtava se jedan put nakon punih dvanaest, gotovo trinaest, godina rada i razmišljanja, ali i među teolozima katkad gorljivih rasprava i zauzimanja stavova. Time se ne zatvara put daljem razmišljanju i traženju. Dakako, uvijek je teolozima slobodno raspravljati i kompetentno se suočavati o teološkim otvorenim pitanjima, poštujući stavove i argumentacije kolega koji misle drukčije. Kad pak Učiteljstvo uđe u raspravu pa meritorno zauzme neke stavove, donijevši svoje tumačenje i argumentaciju, tada su i teolozi pozvani da prihvate tu instancu kao moment koji kvalificira njihov rad, a ne više kao jednostavno mišljenje nekog kolege suautora u pitanju.

11 Brajčić, R., *nav. dj.*, str. 416–417. Za prošireni studij o Učiteljstvu Crkve preporučujem od radova nakon drugog vatikanskog: Sala, G., (1977) *Magistero, Dizionario Teologico Interdisciplinare*, II., Marietti, Torino, 423–434 (s obilnom bibliografijom); Sullivan, F.A., *Magisterium, Teaching Authority in the Catholic Church*, Paulist Press, Mahwah, N. J. (1983., prijevod na tal. 1986.) *Il Magistero nella Chiesa Cattolica, Cittadella, Assisi*. Preporučuju se i najnoviji radovi, kao neki ispravci prijašnjih stavova: Sullivan, F.A., (1995) *Capire e Interpretare il Magistero*, EDB, Bologna.; ID., (1990) *Magistero, Dizionario di Teologia Fondamentale* (dir. R. Latourelle e R. Fisichella), Cittadella, Assisi, 653–661 (s naznačenom bibliografijom); Fisichella, R., (1994) »Teologi e magistero«, *Veritatis Splendor. Testo integrale e commento filosofico-teologico* (a cura di R. Lucas Lucas), San Paolo, Cinisello Balsamo MI), 153–168; Becker, K.J., »Competenza del Magistero e portata delle sue dichiarazioni«, *Commento interdisciplinare alla »Evangelium Vitae«* (dir. R. Lucas Lucas), Libr. ed. Vaticano 1997., 299–314 (orig. na španjolskom, ed. BAC, Madrid 1996).

NEW REGULATIONS ON BISHOP'S CONFERENCES

Ivan FUČEK

Summary

The author desires to emphasize some thoughts that he considers as important in the ecclesiastical–legal, pastoral and moral views recently released in the apostolic letter issued by Pope John II, on the nature of bishop's conferences. The numerous vocal criticisms are a good backdrop for getting to the essence of the issue. Respecting the full responsibility and competency of each individual bishop, the bishop's conferences are bodies that in a concrete manner express cooperation, a life of unity and a feeling of fellowship between bishops. Although the jurisdiction of the bishops conferences are very great, it is necessary to exhort that their pastoral instructions without connections to the Holy Father cannot be binding.